

MERCATS DE BARCELONA

RECORDS I HISTÒRIES QUE NODREIXEN LA CIUTAT

ALBERT TORRAS CORBELLA

.....

MERCATS DE BARCELONA

RECORDS I HISTÒRIES QUE NODREIXEN LA CIUTAT

JOSEP DOMÍNGUEZ MARTÍ / AFB: C_025_266

MERCATS DE BARCELONA

Records i històries que nodreixen la ciutat

Primera edició: novembre del 2025

© del text i de la selecció de les imatges
Albert Torras Corbella

© del pròleg, Àlex Goñi i Febrer

© de les fotografies, diversos autors

© d’aquesta edició, Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d’Edison, 3 · Nau A

Pol. ind. Les Torrenteres

08754 El Papiol (Barcelona)

Telèfon: 936 731 212

efados@efados.cat

www.efados.cat

Direcció i disseny:

Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Amb la col·laboració de:

Fotografia de la portada:

Autoria desconeguda / L’Abans-L’Eixample

Fons Enriqueta Grangel Roura

Fotografia de la pàgina 2: Façana i parades
exters del Mercat de Sant Antoni el 1932.

Fotografia de la pàgina. 4: Retrat d’una carnissera
al Mercat de la Boqueria de la Rambla el 1930.

Acrònims:

AFB (Arxiu Fotogràfic de Barcelona)

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)

AHPN (Arxiu Històric del Poblenou)

AHRNB (Arxiu Històric de Roquetes i Nou Barris)

AMDHG (Arxiu Municipal del Districte d’Horta i
Guinardó)

AMDS (Arxiu Municipal del Districte de
Sants-Montjuïc)

AMDSA (Arxiu Municipal del Districte de
Sant Andreu)

AMDSG (Arxiu Municipal de Sarrià-Sant Gervasi)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

UEC-SANTS (Unió Excursionista de Catalunya-Sants)

ISBN 979-13-87658-18-2

Dipòsit legal B-19529-2025

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transfor-
mació d’aquesta obra només pot ser realitzada amb l’autorització dels
seus titulars, salvant l’excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotoco-
piar o escanejar algun fragment d’aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO
(Centre Espanyol de Drets Reprogràfics). www.cedro.org.

ÍNDEX

• • • • •

Pròleg..... 6

Introducció 8

La ciutat del comerç 12

Mercats del segle XIX 28

L’arquitectura del ferro forjat 58

Entre el modernisme i el noucentisme 88

Barcelona s’omple de mercats 132

Bibliografia 152

GABRIEL CASAS I GALOBARDES / ANC: ANCI-5-N-5517

PRÒLEG

PRESERVEM EL VALOR HUMÀ DELS MERCATS

Àlex Goñi i Febrer

President de PIMEC Barcelona i del Gremi de Peixaters de Catalunya
Peixater del Mercat de la Concepció

Quan l'Albert em va demanar si li volia escriure el pròleg del seu llibre, no vaig tenir cap dubte a dir-li que acceptava. I ho vaig fer perquè, quan un amic et demana alguna cosa, la resposta ha de sortir de la mateixa amistat i el «sí» és una oportunitat que no es pot deixar escapar. Vaig tenir una agradable sorpresa quan l'Albert em va enviar una còpia del llibre i vaig poder veure la profunditat humana i acadèmica d'aquest. No és un llibre nostàlgic, no retrocedeix a l'Assemblea de Toluges de l'any 1027 en què l'abat Oliba va propiciar la Pau i Treva de Déu, embrió dels mercats posteriors. No és pas això. És un llibre que ens parla amb intel·ligència de futur mirant un passat molt pròxim.

Avui, que la velocitat és una màxima, tant en economia com en canvis socials, el llibre ens fa reflexionar sobre la realitat del moment. L'Albert conjuga molt bé la gràfica del llibre que ens mostra la importància de

la dona en aquell món de compradores i venedores. Si es veuen homes a la feina, ben pocs, es veuen encorbatats a les fotografies de les diferents inauguracions dels darrers mercats, la qual cosa reflecteix la societat de l'època.

L'Albert és un home inquiet i sensible, i això ho transmet d'una manera molt subtil a la seva obra, que d'entrada, pot semblar, com he dit abans, acadèmica, però que, a mesura que vas passant fulls, t'adones com reflecteix d'una manera valenta la repercussió humana que han tingut i tenen els mercats a la ciutat. Han tingut un paper de creació dels barris nous de Barcelona que es van anar estenent pel territori i les persones nouvingudes s'han pogut integrar gràcies al fet que els mercats han esdevingut un lloc de trobada, per comprar, evidentment, però també per poder parlar de les seves qüestions més personals, tant problemes com il·lusions.

Finalment, el llibre ens interroga sobre si sabrem preservar aquest valor humà i econòmic que arrosseguen els mercats històricament. Ho sabrem fer?

JOSEP DOMÍNGUEZ / AFB: bcn000025

Mercat de Santa Caterina

L'alcalde de Barcelona, el baró de Viver, i el delegat d'Abastaments, el senyor Barrié, durant la inauguració de parades artístiques al Mercat de Santa Caterina el setembre del 1925. L'alcalde somriu darrere del taulell d'una bacallaneria. Aquell mateix estiu, el Mercat de Santa Caterina havia dut a

terme diverses reformes que havien comportat el cobriment del pati central amb una teulada metàl·lica, un dels darrers exemples de l'arquitectura del ferro a Barcelona, i obra de l'arquitecte Joan Torras i Puig.

INTRODUCCIÓ

SER DE MERCAT, UNA MANERA DE VIURE

En els anys que vam gaudir de múltiples vivències la Núria Feliu i jo, quan visitàvem qualsevol mercat del país, la mestra sempre repetia el mateix: treballar al mercat t'ofereix una perspectiva de la vida diferent. I hi ha un element que el fa definitori: al mercat, la gent va a esbravar-s'hi, i per a moltes dones, durant alguns anys foscos, era l'únic lloc on podien expressar certes coses del seu dia a dia, dels seus matrimonis, il·lusions o penes. Per tant, ser al mercat darrere del taulell de ben joveneta la va entrenar en una virtut: saber escoltar. Els mercats de Barcelona, la ciutat del món amb més mercats per habitant –com es desprèn dels estudis dels meus companys de l'Observatori Econòmic EIXOS–, són majoritàriament l'espai on la ciutadania ha trobat consol, ànims, suport, elogis, consells i comprensió als seus projectes, problemes, idees i reptes. Eren, i per a alguns encara ho són, el lloc de la gent de base, l'espai bàsic de socialització i trobada obligada. I ja va ser així des dels primers mercats, des de l'àgora romana, que és lloc també de debat i de creixement personal, passant per les fires setmanals i els mercats medievals no sedentaris, especialment a partir del creixement de la gran ciutat, quan s'enderrocaren les muralles a mitjan segle XIX. És precisament en aquest període quan comença la gran època d'esplendor dels mercats. Les fires històriques, algunes d'elles vinculades a carrers d'oficis i de gremis, s'estableixen

definitivament i es construeixen edificis propis per a aquestes «places», que són, literalment, la plaça on es fa mercat. I a partir de mitjan segle XIX, amb la irrupció del ferro i les foneries, Barcelona i els pobles de la rodalia que aviat seran agregats al municipi comencen a construir bells edificis de ferro forjat, vidre, maó i fusta, i estableixen una xarxa rica i de comerç de proximitat alimentari bàsic. Les comunicacions, cada cop més adequades, ho afavoreixen, i des d'Hostafrancs fins al Clot, els barris històrics es van omplint de mercats. Des de l'impuls inicial d'alcaldes com Rius i Taulet, amb l'Exposició del 1888 com a gran fita del moment, fins a la Guerra Civil són gairebé cinquanta anys de creixement sostingut, que configuren una xarxa important, que serà ampliada amb els nous barris de postguerra, que el *desarrollismo* també farcirà de mercats, això sí, amb no tan bon gust estètic arquitectònic. Al llarg d'aquest volum fem un recorregut per la nostra història econòmica, que és la història del comerç de producte alimentari, de les nostres taules i de la nostra gastronomia, i també de l'arquitectura funcional de Barcelona, del transport de mercaderies i de moltes coses més. Però, principalment, de la gent de la ciutat i dels barris que es guanyà la vida rere un taulell de mercat, que va anar obtenint drets laborals al llarg dels segles i que continua donant vida als mercats, un espai social i de cohesió bàsic tant per al jove que no té temps de cuinar com per a l'àvia que no té ningú més amb qui parlar aquell dia.

JOSEP DOMÍNGUEZ / AFB: bcn001260

La Boqueria

La Boqueria bull d'il·lusió en aquesta parada de venda de peix en una imatge situada entre el 1925 i el 1935. El mercat més emblemàtic de la ciutat, al bell mig de la Rambla, té els seus orígens al segle XIII, quan ja es venien productes al carrer als voltants de la Rambla. El 1840 es va iniciar la seva construcció oficial i es va inaugurar la seva coneguda estructura de ferro l'any 1914. Aquesta imatge mostra l'activitat frenètica i l'ambient bulliciós d'un dels mercats més antics i vius d'Europa, especialitzat en productes frescos com el peix –s'hi veuen força calamars!

El primer mercat al Raval

La plaça del Pedró, inconfusible amb la seva estàtua de santa Eulàlia (1673), acollí un dels primers mercats al Raval, que a poc a poc es cobrí de parades per tenir una certa estabilitat i fugir del tendal provisional. Pocs anys després de fer-se aquesta fotografia el 1874 es convertiria en el flamant Mercat de Sant Antoni, fora muralla.

LA CIUTAT DEL COMERÇ

ELS PRIMERS MERCATS NO SEDENTARIS

Els mercats i les fires eren espais crucials per a la vida econòmica i social que es convertien en punts de trobada per als habitants de la ciutat i dels pobles veïns.

Ja a l'època medieval, la ciutat destacava com un important centre de mercadeig i intercanvi gràcies a la seva situació geogràfica estratègica i a la seva activa xarxa de ports. Els mercats i les fires eren espais crucials per a la vida econòmica i social, i esdevenien punts de trobada per als habitants de la ciutat i dels pobles veïns.

El primer mercat estable del qual es té notícia a Barcelona es remunta al segle *x*, situat a la plaça del Blat, al voltant de l'actual plaça de Sant Jaume. Aquest mercat era el centre neuràlgic de l'activitat comercial de l'època i s'hi venien principalment productes agrícoles i artesanals. Amb el pas dels segles, la ciutat va anar desenvolupant una estructura de mercats més complexa que incloïa mercats especialitzats, com el mercat de la Palla, dedicat a la venda de farratge per als animals.

Les fires estacionals també tenien un paper destacat en la vida comercial de Barcelona. La Fira de Santa Llúcia, que se celebra des del 1786 davant de la catedral

de Barcelona, és una de les més antigues i emblemàtiques. Aquesta fira, que originalment es dedicava a la venda de productes nadalencs, ha evolucionat al llarg dels segles fins a convertir-se en una tradició arrelada a la cultura popular barcelonina. La Fira de Sant Ponç, que té lloc l'11 de maig, consagrada als remeis naturals i els productes artesanals, és una tradició que es remunta a l'època medieval, quan els apicultors i els herbolaris venien els seus productes a la ciutat.

Les fires de temporada, com la Fira de Sant Tomàs i la Fira de Rams, eren esdeveniments destacats del calendari anual. La Fira de Sant Tomàs, celebrada des del segle *xiii* el 21 de desembre, era famosa per la venda de productes relacionats amb les festes de Nadal, com aviram o porcs. La Fira de Rams, celebrada el Diumenge de Rams, s'ubicava en diversos punts de la ciutat i es caracteritzava per la venda de palmes i palmons, i també d'altres productes típics de Setmana Santa.

El comerç de quincalla i de segona mà també va tenir una presència notable a Barcelona, amb mercats

Farigola per Divendres Sant

La porta de l'església de Betlem, al carrer del Carme amb la Rambla, acollia la venda ambulante de farigola. Es diu que la farigola collida el Divendres Sant és la que té més propietats miraculoses. Unes dones amb mantellina que van o venen de visitar els Monuments a les esglésies se n'enduen un ram el 25 de març del 1932.

Mercat d'ocells

El tram superior de la Rambla és l'espai històric de venda d'ocells, coloms, pintades, becades i altres que tradicionalment arribaven al plat. Amb els anys, els animalons van acabar essent exòtics i de companyia, des de periquitos fins a hámsters. És una exhibició animal que té els dies comptats a la ciutat. La imatge del costat, a dalt, és d'entorn del 1907.

Fira de Sant Ponç

Celebrada l'11 de maig des del segle XVI, la Fira de Sant Ponç és una de les més antigues de Barcelona. Originàriament dedicada a la venda d'herbes medicinals i remeis naturals, aquesta fira ha evolucionat per incloure mel, mató, fruites confitades i altres productes tradicionals al carrer de l'Hospital.

com els Encants Vells, que es remunten al segle XIV. Aquest mercat, situat inicialment a la part alta de la Rambla, ha estat testimoni de l'evolució de la ciutat al llarg dels segles i s'ha anat adaptant als canvis socials i econòmics. Els Encants Vells es van traslladar el 1928 a la plaça de les Glòries Catalanes.

Els carrers també disposaven de fires i mercats estacionaris. Al carrer de l'Hospital, verdures; al carrer dels Tallers, la carn; al Portal de l'Àngel, magranes i taronges; a la Riera de Sant Joan, joguines i jocs...

El comerç barceloní també es veia influenciat per les necessitats i costums de l'època. Per exemple, la venda ambulante de peix i marisc a les zones costaneres va donar lloc al mercat del Peix, situat al barri de la Barceloneta, i el Born va acollir el que seria finalment el gran mercat d'abastiments de Barcelona.

Entre els segles XI i XII, Barcelona ja disposava de mercats setmanals autoritzats per decret comtal, que es repetien periòdicament en poblacions properes i formaven una xarxa de rutes per als comerciants, com «dilluns, a Santa Coloma de Farners; dimarts, a Hostalric, etc.». El creixement agrari i demogràfic de finals del segle IX i del segle X propicià l'aparició d'excedents que permetien l'emergència dels mercats com a instruments essencials de redistribució d'aliments, de matèries primeres i de productes artesanals. A més, els mercats ambulants medievals solien requerir un privilegi comtal que establia el dia exacte de celebració, cosa que evitava la competència entre mercats i garantia la seguretat dels camins i els pagaments dels peatges o impostos als senyors locals. Aquest funcionament va ser clau per a la consolidació de Barcelona com a centre urbà dinàmic i punt nodal dels intercanvis en el món medieval.

AUTORIA DESCONEGUDA / AFB: SQ_0123_057

AUTORIA DESCONEGUDA / AFB: Alb_0160_17_03

Fira de Rams

A partir de la construcció de l'Eixample, la Fira de Rams es va traslladar del centre de la ciutat a la rambla de Catalunya, probablement per donar més espai i uniformitat a la venda ambulant de palmes, palmons i branques de llorer i d'olivera. La fira era

visitada per famílies senceres, especialment padrins i fillols. A les imatges es veuen diverses parades ambulants de palmons. Al costat, el tram central de la rambla de Catalunya cap al 1902. En aquesta pàgina, a tocar de la plaça de Catalunya, entre el 1910 i el 1915.